

C.E. Daniëls (1839-1921)

Wie zich enige moeite getroost zich in te leven in de dagelijkse wereld van zeg een goede halve eeuw geleden en vanuit die positie het oeuvre overziet van sommige prominenten die hun roem mede te danken hebben aan een vlijtige penvoering, vraagt zich menigmaal vertwijfeld af waar deze mensen toch de tijd vandaan hebben gehaald. Boden de afwezigheid van opdringerige massamedia met al hun verstrooiende invloeden, het ontbreken van telecommunicatiemiddelen die onzichtbare medeburgers in staat stellen kostbare tijd van anderen te roven en de rustgevendende onmogelijkheid zich van locatie naar locatie te spoeden dan zoveel tegenwicht aan de bezwaren die het gemis van moderne hulpmiddelen moeten hebben opgeleverd: het gebruik van kaartenbakken in plaats van databases, het moeizaam overschrijven in plaats van kopiëren, het geduldig indopen van de kroontjespen in plaats van het hanteren van de vulpen of het bespelen van het keyboard, het turend leven in avondschemering en nachtelijke stilte onder een walmende oliepit of gloeikous in plaats van te baden in de weelde van fluorescentiebuisen en wat al niet meer?

Dat deze bespiegeling is gekoppeld aan de levensbeschrijving van Carel Eduard Daniëls zal niemand verbazen, wanneer hij kennis heeft genomen van hetgeen deze nijvere Amsterdamse dokter de medische geschiedenis heeft nagelaten. De medische praktijk, die hij in Amsterdam begonnen was na zijn studie te Leiden en zijn promotie op een verhandeling over de tabes dorsalis (1862), valt in de schaduw van de begeestering die Daniëls opvatte voor het recente en verre verleden van zijn vak, waarvan hij met volle teugen genoot te midden van de

kostbare historische boekerij die door de Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst was opgericht. In een tijd dat het historisch besef onder zijn collega's wegebde onder de fascinatie van het actuele wereldgebeuren en de fixatie op het heil dat aan de einder van de natuurwetenschappelijke geneeskunde leek te zijn weggelegd, presenteerde Daniëls als bibliothecaris van de Maatschappij zijn achterban de vruchten van zijn noeste historische arbeid, met kaartenbak en kroontjespen bij het schijnsel van een gloeikous tot stand gebracht. De honderden biografietjes in het 'Biographisches Lexicon der hervorragenden Aerzte', zijn vele studies over de geschiedenis van de Nederlandse geneeskunde en de catalogi van de Bibliotheca Medica Neerlandica getuigen nog altijd van deze vlijt. Zijn initiatief om in Amsterdam een medisch-farmaceutisch museum op te richten leek in 1902 in samenwerking met het Amsterdams Historisch Museum tot een succes te worden, maar zou uiteindelijk, ondanks de opofferingen die Daniëls zich voor dit ideaal getroostte, verzanden in de matte en soms zelfs botte lauwheid die hiervoor in hoger kringen bestond. Een zelfde lot onderging het Koloniaal Medisch Museum, waarmee Daniëls de jongere generatie wilde enthousiasmeren voor de culturele rijkdom van het medisch leven in de koloniën. Wat bleef, was de schakelfunctie die Daniëls vervulde tussen verleden en heden van de geneeskunde; een functie die iedere tijd nodig heeft om in het verleden het heden en in het heden het verleden te zien. •

prof.dr M.J. van Lieburg